

Asia: VN/10302/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen (Ottawan sopimus) irtisanomiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aseistakieltäytyjäliitto kiittää, että siltä pyydetty lausuntoa luonnoksesta.

Aseistakieltäytyjäliitto vastustaa sopimuksen irtisanomista. Ottawan miinasopimuksesta irtautuminen on käytännössä poliittinen kannanotto henkilömiinojen käytön puolesta. Hyväksyisimme täten myös Venäjän ja muiden kansainvälisiä ja humanitaarisen oikeuden sopimuksia rikkovien maiden henkilömiinojen käytön. Henkilömiinat tappavat ja haavoittavat jokaista niihin astuvaa, eivätkä erota sotilasta siviilistä, eli taistelevat jo Geneven sopimuksen lisäpöytäkirjassa määriteltyä erotteluperiaatetta vastaan.

Aseistakieltäytyjäliitto muistuttaa, ettei henkilömiinat kieltävään Ottawan sopimukseen liitytty hetken mielijohteesta, vaan tarkoin harkitun prosessin seurauksena. Henkilömiinoista on kärsitty myös Suomessa, ne surmasivat erityisesti Lapissa ja raja-alueilla siviilejä vielä kauan jatkosodan päättymisen jälkeen – ja aiheuttavat yhä säännöllisin väliajoin vaaraa siviileille. Hallituksen esitysluonnoksessa sivulla 4 todetaan liittymisen perusteista seuraavasti:

“Suomen liittymispäätös perustui harkintaan siitä, miten kansallisen puolustuksen turvaamisen edellytykset voidaan yhdistää Suomen asemaan kansainvälisiä aserajoitustoimia, kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja ihmisoikeuksia korostavana maana sekä miten toteuttaa Suomen kansainvälisoikeudelliset velvoitteet.

Suomen liittyminen sopimukseen oli jatkoa Suomen kansainväliselle asevalvonta- ja aseriisuntalinjalle. Sen mukaisesti Suomi on korostanut monenvälisten asevalvontasopimusten merkitystä asevalvonnan ja aseistariisunnan tavoitteiden edistämiseksi globaalisti. Tämän mukaisesti Suomi on liittynyt kaikkiin tavanomaisia aseita koskeviin asevalvontasopimuksiin rypäleasesopimusta (Convention on Cluster Munitions) ja tavanomaiset aseet Euroopassa (TAE) -sopimusta (Treaty on Conventional Armed Forces in Europe) lukuun ottamatta.”

Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, että olisi laadittu tarvittavia asianmukaisia selvityksiä tai että niiden pohjalta olisi tehty asianmukainen julkinen aineisto. Asiasta on käytävä ensin tietoperustainen julkinen keskustelu ja eduskuntakäsittely. On myös arvioitava, seuraisiko Ottawan sopimuksesta irtisanoutumisesta todella merkittävää hyötyä Suomen puolustuskyyvylle. Esitysluonnoksessa jalkaväkimiinojen mahdollisen uudelleenkäyttöönoton ja hankintaprosessin sekä humanitaarisen oikeuden velvoitteiden suhde jää epäselväksi, harkinnanvaraiseksi ja hankalaksi.

Julkisessa keskustelussa on väläytelty Suomen olevan ”vastuullinen miinoittaja”. Vastuullista henkilömiinojen käyttöä ei Aseistakieltäytyjäliiton näkökulman mukaan ole – ja siksi Ottawan sopimukseen on alkujaankin liittytty. Henkilömiinat uhkaavat sotaan liittymättömien osapuolten henkeä ja turvallisuutta, myös kauan sodan jälkeen. Esitysluonnoksen sivulla 19 todetaan:

”Puolustusvoimista annetun lain 4 §:n mukaisesti Puolustusvoimien käyttämien sotilaallisten voimakeinojen tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Kansainvälisen oikeuden mukaan kaikkien aseiden käytön yhteydessä tulee kyetä erottelemaan taistelijat siviileistä sekä arvioimaan, mikä vaikutus aseiden käytöllä olisi siviiliväestölle ja siviilikohdeille.”

Ei ole mitään takeita reaali maailman esimerkeistä nykyaikaisessa miinojen käytössä, että Suomi onnistuisi hypoteettisessa sotatilanteessa rajaamaan siviilit miinakenttien ulkopuolelle ja merkitsemään luotettavasti jokaisen henkilömiinan sijainnin. Myöskään henkilömiinojen deaktivointitoiminnosta ei ole luotettavaa näyttöä, vaan ne on raivattava joka tapauksessa yksitellen pois. Henkilömiinojen kiellolla on juurensa vuosikymmenten kokemuksessa niiden epäinhimillisyydestä ja katastrofaalisista seurauksista siviiliväestölle ja yhteiskunnille.

Vaikka Ottawan sopimuksesta irtauduttaisiin, jäisi Suomi silti voimassa olevien humanitaarisen oikeuden rajoitusten piiriin, etenkin YK:n asesopimus CCW:n muutetun II pöytäkirjan. On huomattava, että mitkään sen rajoitukset eivät koske tilanteita, joita ei katsota aseelliseksi selkkaukseksi. Esitysluonnoksen sivulla 20 lausutaan seuraavasti:

”Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden velvoitteiden noudattamiseksi osana jalkaväkimiinojen mahdollista uudelleenkäyttöönottoa ja hankintaprosessia on mahdollista, että käyttöönotto edellyttää Suomelta Geneven sopimusten ensimmäisen lisäpöytäkirjan 36 artiklan mukaista uutta

asetta käyttöönottaessa tehtävää arviota siitä, olisiko jalkaväkimiinojen käyttö joissakin tai kaikissa olosuhteissa pöytäkirjan tai muun sopimuspuolta koskevan kansainvälisen oikeuden säännön mukaan kielletty. “

Aseistakieltäytyjäliiton näkemys on, etteivät esityksessä mainitut tarkoitukset paikata Ottawan sopimuksen synnyttämää turvallisuustyhjiötä, kuten “annetaan opetusta sodan oikeussäännöistä “ mitenkään kelpaa perusteluksi luopua moninkertaisesti tehokkaammasta Ottawan sopimuksesta.

Aseistakieltäytyjäliitto katsoo, ettei Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa asemassaan ole järkevää viitata kintaalla humanitaarisen oikeuden yleissitovuudelle. Henkilömiinojen käyttämättömyys on muodostunut kansainvälisen tapaoikeuden osaksi. Aseistakieltäytyjäliitto näkee, ettei Ottawan sopimuksesta irtautuminen tai siitä johtuvat mahdolliset asehankinnat johda turvallisuustilanteen parantumiseen.

Raninen Kaj
Aseistakieltäytyjäliitto ry